

С. С. Поліщук,

канд. філол. наук,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

доцент кафедри української мови та мовної підготовки іноземців

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3014-3072>

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ НАЗВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ГОРІХІВ У ГОВІРКАХ СЕРЕДНЬОГО НАДБУЖЖЯ

У статті здійснено лінгвістичний аналіз збережених у говірках Середнього Надбужжя назв на позначення горіхів. Об'єктом вивчення обрано вказаний шар ботанічної лексики. Предметом дослідження стали фонетичні, лексико-семантичні, частково граматичні особливості, етимологія та просторове поширення говіркових назв горіхів, їхніх різновидів (серед яких *Juglans regia* L., *Corylus avellana* L.,

Arachis hypogaea L.), плодів і сортів. Джерелами фактичного матеріалу послугували аудіо-записи живого народного мовлення, зроблені в 74 населених пунктах Середнього Надбужжя впродовж 2014–2016 рр.

Для виявлення й систематизації діалектологічного матеріалу застосовано загальнонаукові методи дослідження: *аналіз, синтез і спостереження. Експедиційний метод* уможливив безпосереднє спілкування з інформантами та запис живого народного мовлення за допомогою диктофона. Фіксації говіркового мовлення сприяли також такі спеціальні лінгвістичні методи дослідження, як *анкетування й інтерв'ювання. Описовий метод* використано у процесі аналізу говіркового мовлення, тоді як *метод лінгвістичної географії* уможливив ілюстрацію ареалогії зафіксованих флороназв.

Нам вдалося записати й увести до наукового обігу 54 флороназви (ураховуючи описові конструкції, словосполучення, зменшено-пестливі форми та фонетичні варіанти деяких слів), серед яких 43 назви на позначення *Juglans regia* L., його плодів і сортів, 5 назв на позначення *Corylus avellana* L. та 3 найменування *Arachis hypogaea* L. Флороназви на позначення ліщини й арахісу були записані принагідно.

Водночас ми здійснили різнорівневий лінгвістичний аналіз відповідних флороназв з урахуванням їхніх фонетичних, акцентуаційних, лексико-семантичних, частково синтаксичних особливостей; з'ясували мотивацію та етимологію назв, засвідчили їхнє просторове поширення в середньонадбужькому ареалі. Подали зразки говіркового мовлення, які доповнюють й уточнюють інформацію стосовно вирощування горіхів на території обстеженого ареалу, а також є цінними з погляду діалектології, фонетики, лексикології, граматики, етнографії, садівництва тощо. Провели паралелі між говірковою лексикою та лексикою, представленою в українській літературній мові. Перспективу подальших досліджень убачаємо в продовженні опису назв на позначення плодівих дерев у говірках указанного ареалу.

Ключові слова: флороназва, горіх, грецький горіх, арахіс, ліщина, говірка, Середнє Надбужжя, середньонадбужький ареал.

S. S. Polishchuk,

PhD in Philology,

Odesa I. I. Mechnikov National University,

Ukrainian Language and Foreigners' Language Training Department

Associate Professor

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3014-3072>

LINGUISTIC ANALYSIS OF THE NAMES OF NUTS IN THE DIALECTS OF THE MIDDLE BUG AREA

The article deals with the linguistic analysis of the names of nuts preserved in the dialects of the Middle Bug area. The object of the study is the specified layer of botanical

vocabulary. The subject of the study is the phonetic, lexical-semantic and grammatical features, etymology and spatial distribution of colloquial names of nuts, their varieties (including *Juglans regia* L., *Corylus avellana* L., *Arachis hypogaea* L.), fruits and cultivars. The sources of the factual material are audio recordings of vernacular speech, made in 74 settlements of the Middle Bug area during the period of 2014–2016.

The article uses general scientific methods of research: *analysis*, *synthesis* and *observation*. The *expeditionary method* made it possible to communicate directly with informants and record live vernacular speech using a voice recorder. Such special linguistic research methods as *questionnaires* and *interviews* contributed to the documentation of dialect speech. The *descriptive method* was used in the analysis of colloquial speech, while the *method of linguistic geography* made it possible to illustrate the areology of the recorded floronomens.

We managed to record and introduce into scientific circulation 54 floronomens (taking into account descriptive constructions, phrases, diminutive forms and phonetic variants of some words), including 43 names for *Juglans regia* L., its fruits and cultivars, 5 names for *Corylus avellana* L. and 3 names for *Arachis hypogaea* L. Floronomens for hazel and peanut were documented on occasion.

At the same time, we carried out a multilevel linguistic analysis of the corresponding floronomens, taking into account their phonetic, accentual, lexical-semantic, and partially syntactic features; clarified the motivation and etymology of the names, documented their spatial distribution in the Middle Bug area. We have provided samples of colloquial speech that complement and specify the information on nut cultivation in the surveyed area and are also valuable in terms of dialectology, phonetics, lexicology, grammar, ethnography, horticulture, etc. We drew parallels between colloquial vocabulary and the vocabulary represented in the Ukrainian literary language. The prospect of further research lays in the continuation of the description of the names of fruit trees in the dialects of the specified area.

Key words: floranomen, nut, walnut, peanut, hazel, dialect, Middle Bug, Middle Bug area.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Дослідження говорів української мови вже понад два століття залишається серед актуальних завдань діалектологів, адже, записуючи живе народне мовлення, ми фіксуємо діалектні риси, а разом із тим зберігаємо пам'ять про людське життя, українські звичаї і традиції, кулінарні уподобання, особливості господарювання, садівництва тощо. Уведення до наукового обігу й лінгвістичний аналіз відомих у говірках середньонадбузького ареалу назв на позначення горіхів розширить емпіричну базу української діалектології та увиразнить дані, представлені в подібних студіях, отже, потреба в таких розвідках залишається.

Аналіз досліджень проблеми. Діалекти української мови на матеріалі ботанічної лексики вивчали Р. С. Омельковець (Західне Полісся) [9], М. М. Ткачук (Чорнобильська зона) [15], М. В. Поістогова (Східне Полісся) [10], П. Л. Сердега (Центральна

Слобожанщина) [13], Ю. В. Абрамян (Східна Слобожанщина) [1], М. С. Кушмет (Донеччина) [7], О. А. Дакі (межиріччя Дністра і Дунаю) [4], І. В. Гороф'янюк (Центральне Поділля) [2], авторка цієї статті (Середнє Надбужжя) [11] та ін.

Мета нашого дослідження — здійснити різнорівневий лінгвістичний аналіз назв на позначення горіхів, їхніх видів, плодів і сортів, відомих у говірках середньонадбужзького ареалу. Досягнення мети передбачає **обсяг завдань**: записати у визначених говірках та ввести до наукового обігу найменування на позначення горіхів, їхніх видів, плодів і сортів; здійснити лінгвістичний аналіз зафіксованих одиниць говіркового мовлення.

Об'єкт вивчення — відповідні флороназви, збережені у східноподільській групі говірок південно-західного наріччя й західностеповій групі говірок південно-східного наріччя української мови. **Предмет вивчення** — фонетичні, лексико-семантичні й частково граматичні особливості, етимологія та просторове поширення говіркових назв горіхів, їхніх різновидів, серед яких *Juglans regia* L., *Corylus avellana* L., *Arachis hypogaea* L., а також плодів і сортів цих рослин.

Матеріалом дослідження стала ботанічна лексика, записана в 74 говірках Середнього Надбужжя під час польових досліджень, здійснених упродовж 2014–2016 рр.

Методи дослідження. Для виявлення й систематизації діалектологічного матеріалу застосовано загальнонаукові методи дослідження: *аналіз, синтез і спостереження. Експедиційний метод* уможливив безпосереднє спілкування з інформантами та запис живого народного мовлення за допомогою диктофона. Фіксації говіркового мовлення сприяли також такі спеціальні лінгвістичні методи дослідження, як *анкетування й інтерв'ювання. Описовий метод* використано у процесі аналізу говіркового мовлення, тоді як *метод лінгвістичної географії* уможливив ілюстрацію ареалогії зафіксованих флороназв.

Наукова новизна статті полягає в продовженні дослідження авторкою говірок Середнього Надбужжя на матеріалі лексики садівництва, до того ж різнорівневий лінгвістичний аналіз назв на позначення горіхів, їхніх видів, плодів і сортів, відомих у говірках указанного ареалу, зроблено вперше. **Теоретична цінність** отриманих результатів полягає в поглибленні знань про риси східноподільських і західностепових говірок української мови, а також у проведенні паралелей між говірковою лексикою та лексикою, відомою в українській літературній мові. **Практичне значення** полягає у введенні до наукового обігу нового фактичного матеріалу, який поповнює емпіричну базу української діалектології в цілому й може прислужитися під час укладання спеціальних питальників, діалектологічних словників, методичних посібників, у подальшій розробці вишівських курсів та під час написання кваліфікаційних робіт здобувачами вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. «*Гойда / гойда / гойдаша / де ко'билка / там ло'ша // а ко'билка ў'л'іс'і / а ло'шатко ў'ст'р'іс'і...*» (17) доноситься з дитячої гойдалки, прикріпленої до товстої горіхової гілки. Назавжди в моїй пам'яті залишаться

три крилаті горіхи у дворі дідуся та бабусі, які прикрашали обійстя, створювали затишок і таку бажану влітку прохолоду. А ще давали смачні корисні плоди, які перед Святвечором дідусь вносив у кухню і розколював, а бабуся обов'язково додавала горішки у святкову кутю. Не дивно, що поперед хати моїх батьків росте два гіллястих горіхи. Ті дерева я пам'ятаю ще зовсім молодими, вони росли разом із нами і вирости..., і вже батько б'є горішки напередодні Різдва.

Дерева волоського горіха складають значну частину культурних ландшафтів України, яка входить до п'ятірки найпотужніших країн-виробників цього горіха у світі. Близько 10 млн. дерев *Juglans regia* L. росте по всій країні [8, с. 3]. Зокрема їх часто можна зустріти на подвір'ях або в садах жителів Середнього Надбужжя. Дехто з інформантів розповідає, що, напр.: «*по'ташн'а / це го'р'іхове си'ло*» (71), або зауважує, що в селі «*го'р'іх'ію на'валом*» (8). Активне вирощування горіхів в Україні дало змогу зберегти цікавий лексичний матеріал, який представлено в нашому дослідженні.

Семи «горіх, *Juglans regia* L.» та «плід цього дерева» в усіх обстежених говірках реалізуються в лексемі *го'р'іх*, у її зменш.-пестл. формі *го'р'ішок* (3, 17, 18, 26, 45, 47), зрідка в діалектизмі *о'р'іх* (17, 31), напр.: «*б'іжи купи мені к'іло о'р'іх'ію*» (31), що відповідає нормам української літературної мови (далі — УЛМ) [14, т. 2, с. 131; 14, т. 5, с. 746]. Флороназва *го'р'іх* успадкована з праслов'янської мови, у якій було *огѣхъ* [5, т. 1, с. 567].

Нині горіхові сади стають усе популярнішими в обстеженому ареалі. Люди вирощують їх для власного споживання й додаткового заробітку, адже кашка горіхів — цінний продукт. Водночас інформанти попереджають, що ці дерева несуть певну небезпеку для своїх власників: «*го'р'іх он'до / го'р'ішок ма'лен'к'іі // ѡа'ї бо'іу'с'а / боро'ни / Боже / ѡак 'в'ітур ви'лики' шоб'лиш / та'ї на'хату / ѡак упаде / та'ї ні'чого ни'лишиц'а / та'к'іі у'же та'аш'ки' / 'Боже // і це'ж сам'і са'дили // це ми тут ст'ройли'с'а з'ж'інку'ю*» (47).

Водночас згадані вище семи є реалізацією флороназви «*г'рецькі' го'р'іх*» (2, 7, 11, 15, 17, 18, 29, 45, 47, 51, 52, 53, 56, 64, 68, 71) і його фонетичного варіанта «*г'рецьк'і' го'р'іх*» (14, 20, 40, 46, 53), напр.: «*го'р'іхи? // г'рецьк'і назива'ю'ца во'ни // ѡ'мени го'р'іх'ію ба'гато // ба'гато // та'к'і здо'ров'і*» (2). Водночас записуємо фітонім «*во'лос'кі' го'р'іх*» (17, 42, 45, 51, 52, 57, 60, 71) та його фонетичні варіанти: «*во'лос'к'і' го'р'іх*» (46), «*во'лоу'с'к'і' го'р'іх*», напр.: «*ѡе п'іш'чинов'і го'р'ішки // а'це во'лоу'с'к'і*» (55), а також зустрічаємо говірковий варіант — «*во'лош'к'і' го'р'іх*» (7, 13, 16, 22, 47, 53, 58).

У спеціальній літературі *Juglans regia* L. — *горіх волоський*, або *горіх грецький*, — це дерево родини горіхових (*Juglandaceae*) заввишки понад 10–35 м з купеліподібною розлогою кроною, яке вирощують заради цінних їстівних плодів, деревини та лікарських властивостей. Існує кілька версій стосовно походження таких назв, але всі вони пов'язані з топонімами *Волощина* (нині територія Румунії) та *Греція* і відповідно з назвами народів: *волóхами* та *гréками*. В українській літературній мові

правильною вважається перша із цих назв [3; 8]. *Воло́хи*, ів, мн. (одн. *воло́х*, а, чол.; *волошка*, и, жін.) — загальна назва середньовічного населення Придунайських князів і Трансільванії, з якого в другій половині ХІХ ст. сформувалися румунська та молдовська нації [14, т. 1, с. 733]. Слово *воло́х* — 'представник романських народів: молдованин або румун, рідше італієць' — успадковано з праслов'янської мови, псл. **volъxъ* — 'романець, представник романських народів' [5, т. 1, с. 422]. Слово *грек* запозичено, очевидно, із латинської мови: *graecus* — 'грек' [5, т. 1, с. 591].

Оригінальною є говіркова флороназва «*колопун*» (34), пов'язана з процесом виколупування — діставання ядра горіха зі шкаралупи. Діалектоносії пояснюють: «*го́р'іх так назива́йиц'а та́кїї / шо вико́лопу́йиц'а 'ножи́ком / 'колопун' / так на.'н'ого кажут / це по.'на'родному*» (34). Водночас домінантною ознакою для розрізнення сортів горіха є розмір його плодів, напр.: *ви́ликії* (7, 15, 64, 69, 73) — *ма́лії* (15, 64), *крупні́ї* (9) — *мі́лікії* (9, 73), *'біл'шиї* (59) — *'мен'чії* (59) *го́р'іх, здо́рові'ї* (7), *др'і́бні'ї* (7) *го́р'іхи* тощо. Горіх, що дає великі плоди також відомий як *кол'і́ровани́ї го́р'іх* (12). За формою плоду горіх вирізняють *продо́у́гвати́ї* (11), *до́у́ген'кії* (15) та *к'ру́глиї* (11). За якостями шкаралупи — *тонкош'куруї* (7, 8, 12, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 30, 33, 34, 39, 63, 64, 65, 69) або *тонко'кожі́ї* (37) чи просто *то'нен'кії* (73), а також *тви́рдош'куруї* (9, 12, 22, 24, 25, 30, 33, 34), зрідка — *то́у́стош'куруї* (73) або *грубош'куруї* (9, 19, 21, 23, 64, 65), подекуди — *грубо'кожі́ї* (37); а також — *тви́рді́ї* (17, 19, 21, 33, 39, 63, 64, 69) та *ма́х'кії* (17), *мн'а́х'кії* (21, 55) *го́р'іх*. Діалектизм *мн'а́х'кії* засвідчує таку фонетичну рису подільських говірок, як наявність вставного [н] після [м] на місці [й] [12, с. 72]. Інформанти пояснюють: «*й'а'к'шо ти ў́же ў'з'ала й'о'го ў'руку ї'та'ко при'тви'с'нула / розду'шила / то це мн'а́х'кії / а'й'а'к'шо ти й'о'го кам'і'н'ц'ом лупиш чи молот'ком / то.'це ў́же тви́рді́ї*» (55) і «*й'е та'к'і тви́рді́ї / шо і.'бити 'та'шко / і ви'ро'лобувати 'та'шко*» (55), бо «*кашка ни'є'хоче ви'ро'лобуватис'а*» (55), «*а.'й'е мн'а́х'кі / ў'дариў моло'точком / во'но рос.'кочи'лос' // но'жом чут' торк'нуў во'но пови'с'какувало*» (55). Подекуди для розрізнення горіхів за ґатунками діалектоносії використовують складнопідрядні речення з підрядними означальними, напр.: «*та'к'її го́р'іх / шо ни.'можна 'видо'убати 'кашку з.'н'ого*» (8), або «*го́р'ішок / шо.'ві'ста'й'е в'і'д.'ш'куру*» (26).

Копір горіхових ядер, більш відомих в ареалі як *'кашка* (3, 9, 12, 17, 23, 55), є мотивувальною базою для таких назв, як: *го́р'іхи із.'бі'ло́уї 'кашк'уї* (9, 12, 23), *го́р'іхи 'ж.'о'ў'то'уї 'кашк'о'уї* (23), *го́р'іхи с.'чор'но'уї 'кашк'о'уї* (9), *го́р'іхи с.'тем'но'уї 'кашк'о'уї* (12). Одразу дві ознаки лягли в основу описової назви *тонкош'куруї го́р'іхи з.'бі'ло́уї 'кашк'о'уї* (9, 12). Звертаємо увагу на те, що в таких випадках номінативну функцію виконують складні словосполучення.

Нам пояснили, що горіхи б'ють, напр.: «*т'реба на'бити 'кашки го́р'іха на.'п'родаж*» (17). Ціленьку кашку дістати складно, зазвичай її отримують у вигляді *чи'твер'тинок* (3, 15, 17, 26, 53) або *поло'винок* (3, 15, 17, 26, 53), які також називають *ми'є'теликами* (3, 15, 17, 26, 53) за їхню схожість із відповідними комахами, що мають по дві пари крил.

Здавня поширеним видом горіха в Україні є *ліщина* (*горішина*). Народна символіка пов'язана передусім із її плодами. Скажімо, зернами злаків та горіхами обсіпали молодих під час весільного обряду, горіхами прикрашали весільне гільце. Водночас горіхи символізують добрий урожай, багатство і плодючість [6, с. 145]. Діалектоносії підтверджують: «а_горіхи ше_ї л'ішчи^енов'і // л'ішчи^енов'і / це во_ни 'б'ілше ўс'ого ў_л'іс'і ростут // л'ішчина» (55). Фіксуємо такі флороназви, як: «л'ішчина» (18, 45, 46, 47, 53, 59, 67, 68), «л'ісо_виї горіх» (17, 18, 46, 47, 52, 53, 59, 68), «л'ісо_в'і горішки» (45), а також — «л'ішчинов'і горішки» (55) та «л'ішчи^енов'і горішки» (45). Звертаємо увагу на варіанти наголошування прикметника у двох останніх назвах. В УЛМ лексема *ліщина* реалізує семема 'кущ родини березових з їстівними плодами — горіхами', 'тонка, гнучка гілка цього куща' та 'чагарник з кущів цієї рослини', а прикметник *ліщинувий* має наголос на другому складі [14, т. 4, с. 534]. Флороназва *ліщина*, споріднена з діалектною назвою *ліска*, реалізує значення 'ліщина, *Corylus avellana* L.', успадкована з праслов'янської мови, де *lěska* – 'ліщина', *lěščina* [5, т. 3, с. 267].

Зрідка в середньонадбужькому ареалі вирощують *арахіс*, який також відомий як *земл'яний горіх* (51) або *земл'яничний горіх* (47). Нам пояснили, що «земл'яні горіхи / це ви^еса_зуй^ец':а ў_землю // земл'яні горіхи / це *арахіс* // 'том'а 'гал'а са_дит // кор'чом во_но росте / ўак картошка 'сади_ц':а / ви^екопуй^ец':а / а_то_д'і 'суши_ц':а» (51). В УЛМ флороназва *арахіс* реалізує значення 'однорічна трав'яниста олійна рослина родини бобових; земляний (китайський) горіх' та *збірн.* 'плоди цієї рослини; земляні (китайські) горіхи' [14, т. 1, с. 57]. Ботанічна назва *арахіс* — 'земляний горіх, *Arachis hypogaea* L.' — засвоєна книжним шляхом латинська номенклатура на назва, де лат. *arachis* — 'рід бобової рослини' [5, т. 1, с. 81–82].

Висновки та перспективи дослідження. Отже, під час дослідження нам вдалося записати й увести до наукового обігу 54 флороназви (ураховуючи описові конструкції, словосполучення, зменшено-пестливі форми та фонетичні варіанти деяких слів), серед яких 43 назви на позначення *Juglans regia* L., його плодів та сортів, 5 назв на позначення *Corylus avellana* L. і 3 найменування *Arachis hypogaea* L. Флороназви на позначення ліщини й арахісу були записані принагідно. Водночас ми підтвердили факт широкого культивування *волос'кого*, або *грецького*, *горіха*, на території Середнього Надбужжя. Зафіксували оригінальний говірковий фітонім «*колопун*» та низку флороназв на позначення ґатунків *Juglans regia* L., виражених атрибутивними словосполученнями, напр.: *здоров'і горіхи*, *др'ібні горіхи*; *продо_у_в_атий горіх*, *тонкош_куруй горіх*, *мн'а_х_к_ій горіх* тощо; а також — складними словосполученнями, скажімо: *горіхи 'ж:о_у_тойу 'кашкойу*, *тонкош_кур'і горіхи з_б'ілоу 'кашкойу* тощо. Зауважили, що зрідка для розрізнення сортів горіхів діалектоносії використовують складнопідрядні речення з підрядними означальними, напр.: «*та_к_ії горіх / шо ни_можна 'видо_б_ати 'кашку з_н_о_го*» тощо. Звернули увагу на те, що спеціальні назви сортів горіхів, запропоновані селекціонерами, маловідомі в обстежених говірках. Водночас ми здійснили різнорівневий лінгвістичний аналіз відповідних флороназв з урахуванням їхніх фонетичних, акцентуаційних, лексико-семантичних, синтаксичних

особливостей; з'ясували мотивацію та етимологію назв, засвідчили їхнє просторове поширення в середньонадбужькому ареалі. Подали зразки говіркового мовлення, які доповнюють й уточнюють інформацію стосовно вирощування горіхів на території обстеженого ареалу, а також є цінними з погляду діалектології, фонетики, лексикології, граматики, етнографії, садівництва тощо. З'ясували, що збережені в говірках Середнього Надбужжя найменування мають лексичні паралелі в УЛМ, зберігаючи при цьому низку говіркових відмінностей. Перспективу подальших досліджень убачаємо в продовженні опису флороназв на позначення плодкових дерев у говірках указанного ареалу.

Перелік обстежених населених пунктів та їхня нумерація

Кіровоградської обл. Голованівського р-ну — м. Гайворон (1), с. Бандурове (2), с. Березівка (3), с. Берестяги (4), с. Долинівка (5), с. Жакчик (6), смт Завалля (7), с. Казавчин (8), с. Покровське (9), с. Мощене (10), с. Салькове (11), с. Солгутове (12), с. Соломія (13), с. Таужне (14), с. Ташлик (15), с. Хашувате (16), с. Чемерпіль (17), с. Червоне (18); м. Благовіщенськ (19), с. Богданове (20), с. Великі Трояни (21), с. Вільхове (22), с. Йосипівка (23), с. Кошаро-Олександрівка (24), с. Мечиславка (25), с. Сабатинівка (26), с. Синицівка (27), с. Синьки (28), с. Люшнювате (29), с. Калмазове (30). *Миколаївської обл. Первомайського р-ну* — м. Первомайськ (31), с. Кінецьпіль (32), смт Підгородна (33), с. Чаусове Друге (34); с. Благодатне (35), с. Зелена Поляна (36); смт Криве Озеро (37), с. Бурилове (38), с. Красеньке (39), с. Курячі Лози (40). *Одеської обл. Подільського р-ну* — смт Любашівка (41), с. Гвоздавка Перша (42), с. Зеленогірське (43), с. Ясенове-2 (44); смт Саврань (45), с. Байбузівка (46), с. Вільшанка (47), с. Дубинове (48), с. Йосипівка (49), с. Кам'яне (50), с. Концеба (51), с. Неділкове (52), с. Осички (53), с. Полянецьке (54), с. Слюсареве (55); с. Піщана (56), с. Пужайкове (57), с. Новополь (58), с. Чернече (59). *Вінницької обл. Гайсинського р-ну* — смт Чечельник (60), с. Білий Камінь (61), с. Ольгопіль (62); с. Баланівка (63), с. Бирлівка (64), с. Велика Кириївка (65), с. Джулинка (66), с. Кидрасівка (67), с. Лугова (68), с. Мала Кириївка (69), с. Осіївка (70), с. Поташна (71), с. Ставки (72), с. Устя (73), с. Флорине (74).

Література

1. *Абрамян Ю. В.* Тенденції розвитку репертуару найменувань на позначення городніх культур в українських східнослов'янських говірках. *Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст* / за ред. П. Ю. Гриценка. Ін-т укр. мови НАН України. Київ : КММ, 2014. С. 9–15.
2. *Гороф'янюк І. В.* Ботанічна лексика центральноподільських говірок: структурна організація та ареалогія / відп. ред. П. Ю. Гриценко. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 632 с. (Серія «Студії з українського мовознавства»).
3. Грецькі чи волоські горіхи? *СловОпис*. URL : <https://slovopys.kubg.edu.ua/hretskichy-voloski-horikhy/> (дата звернення: 06.07.2024).
4. *Дакі О. А.* Ботанічна лексика в українських говірках межиріччя Дністра і Дунаю : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01. Київ, 2014. 16 с.

5. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / ред. кол. : О. С. Мельничук (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 1982–2012. Т. 1: А–Г. 1982. 632 с.; Т. 3: Кора–М. 1989. 553 с.
6. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник ; НАН України, Ін-т мовознав. імені О. О. Потебні. Київ : Довіра, 2006. 703 с. URL : http://ukrlit.org/slovnnyk/zhaivoronok_znaky_ukrainskoi_etnokultury/gorix (дата звернення: 09.07.2024).
7. Кушмет М. С. Сільськогосподарська лексика українських східностепових говірок : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01. Донецьк, 2014. 20 с.
8. Меженський В. М. Волоський горіх (*Juglans regia* L.). Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 533 с.
9. Омельковець Р. С. Словник ботанічної лексики західнополіських говірок. Луцьк : Іванюк В. П., 2016. 220 с. URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/14570>.
10. Поістогова М. В. Флороназви східнополіського діалекту у світлі господарської цінності реалій. *Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст* / за ред. П. Ю. Гриценка. Ін-т укр. мови НАН України. Київ : КММ, 2014. С. 391–396.
11. Поліщук С. С. Найменування садовини в говірках Середнього Надбужжя. *Мовознавчий вісник*. Черкаси : Вертикаль, 2019. Вип. 27. С. 92–100.
12. Поліщук С. С. Фонетичні й лексико-семантичні ознаки східноподільських говірок середньонадбузького ареалу. *Одеська лінгвістична школа: виміри сьогодення* : колект. моногр. / за заг. ред. Ковалевської Т. Ю. Одеса : Видавець С. Л. Назарчук, 2023. С. 68–77.
13. Сердега Р. Л. Сільськогосподарська лексика в говірках Центральної Слобожанщини (Харківщини). Харків : Монограф, 2012. 218 с.
14. Словник української мови: в 11 т. / ред. кол. : І. К. Білодід (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 1: А–В. 1970. 799 с.; Т. 2: Г–Ж. 1971. 550 с.; Т. 4: І–М. 1973. 840 с.; Т. 5: Н–О. 1974. 840 с.
15. Ткачук М. М. Ботанічна лексика говірок Чорнобильської зони: Реконструкція редутивного ареалу. Київ : Наукова думка, 2016. 376 с.

References

1. Abramian, Yu. V. (2014), Tendentsii rozvytku repertuaru naimenuvan na poznachennia horodnikh kultur v ukrainskykh skhidnoslobozhanskykh hovirkakh [Trends in the repertoire of names denoting vegetable crops in Ukrainian East Sloboda Ukrainian dialects], *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: zahalnoslovianskyi kontekst: tezy dopovidei mizhnarodnoi konferentsii* [Dialects in synchrony and diachrony: the Slavic context: abstracts of the international conference reports], Institute for Ukrainian Language the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, March 31 — April 2. Kyiv: KMM, pp. 9–15. [in Ukrainian].

2. Horof'ianiuk, I. V. and Hrytsenko, P. Yu. (2020), *Botanichna leksyka tsentralnopodilskykh hovirok: struktorna orhanizatsiia ta arealohiia* [The Botanical Vocabulary of Central Podillia Dialects: Structural-semantic Organization and Arealogy]. Vinnytsia: TVORY. [in Ukrainian].
3. SlovOpys (no date) *Hretski chy voloski horikhy?* [Greek or Volosky walnuts?]. Available at: <https://slovopys.kubg.edu.ua/hretski-chy-voloski-horikhy/> [in Ukrainian].
4. Daki, O. A. (2014), *Botanichna leksyka v ukrainskykh hovirkakh mezhyrichchia Dnistra i Dunaiu*: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk [Botanical vocabulary in the Ukrainian dialects of the Dniester-Danube interfluve: abstract for PhD thesis in Philology]. Kyiv, 16 p. [in Ukrainian].
5. Melnychuk, O. S. (editor-in-chief) et al. (1982–2012) *Etymolohichni slovnyk ukrainskoi movy: v 7 t.* [Etymological Dictionary of the Ukrainian Language: 7 Vol. set]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
6. Zhaivoronok, V. V. (2006), *Znaky ukrainskoi etnokultury: slovnyk-dovidnyk* [Signs of Ukrainian Ethno-Culture: dictionary-reference]. Kyiv: Dovira. Available at: http://ukrlit.org/slovnyk/zhaivoronok_znaky_ukrainskoi_etnokultury/ropix [in Ukrainian].
7. Kushmet, M. S. (2014), *Silskohospodarska leksyka ukrainskykh skhidnostepovykh hovirok*: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk [The agricultural lexis of the Eastern Steppe Ukrainian dialects: abstract for PhD thesis in Philology]. Donetsk, 20 p. [in Ukrainian].
8. Mezhenyskiy, V. M. (2020). *Volosky horikh (Juglans regia L.)* [Walnut (*Juglans regia* L.)]. Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K. [in Ukrainian].
9. Omelkovets, R. S. (2016), *Slovnyk botanichnoi leksyky zakhidnopoliskykh hovirok* [Dictionary of botanical vocabulary of West Polish dialects]. Lutsk: Ivaniuk V. P. Available at: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/14570> [in Ukrainian].
10. Poistohova, M. V. (2014). *Floronazvy skhidnopoliskoho dialektu u svitli gospodar-skoi tsinnosti realii* [Phytonomina of the East Polesia dialects in view importance of household items], *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: zahalnoslovianskyi kontekst: tezy dopovidei mizhnarodnoi konferentsii* [Dialects in synchrony and diachrony: the Slavic context: abstracts of the international conference reports], Institute for Ukrainian Language the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, March 31 — April 2. Kyiv: KMM, pp. 391–396. [in Ukrainian].
11. Polishchuk, S. S. (2019), *Naimenuvannia sadovyny v hovirkakh Serednoho Nad-buzhzhia* [Names of fruits in the Middle Bug area dialects], *Movoznavchyi visnyk* [Linguistic Bulletin]. Cherkasy: Vertykal, (27), pp. 92–100. [in Ukrainian].
12. Polishchuk, S. S. (2023), *Fonetychni y leksyko-semantychni oznaky skhidnopodilskykh hovirok serednonadbukzokoho arealu* [Phonetic and vocabulary-semantic features of the Eastern Podilian dialects of the Middle Bug area], *Odeska linhvistychna shkola: vymiry sohodennia: kolekt. monohr.* [Odessa Linguistic School: dimensions of the present: collective monograph]. Odesa: Vydavets S. L. Nazarchuk, pp. 68–77. [in Ukrainian].
13. Serdeha, R. L. (2012), *Silskohospodarska leksyka v hovirkakh Tsentralnoi Slo-bozhanshchyny (Kharkivshchyny): monohrafiia* [The agricultural lexis in the Central

Slobozhanshchina dialects (Kharkiv region): monograph]. Kharkiv: Monohraf. [in Ukrainian].

14. Bilodid, I. K. (editor-in-chief) *et al.* (1970–1980), *Slovnnyk ukrainskoi movy: v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian Language: 11 Vol. set]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
15. Tkachuk, M. M. (2016), *Botanichna leksyka hovirok Chornobylskoi zony: Rekonstruktsiia reduktyvnoho arealu* [The Botanical Lexis of the Chernobyl Zone: a Reconstruction of the Reduced Area]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].

* * *